

PRVÁ ČASŤ KATECHÉZY K ALITURGICKÝM DŇOM

NEDEĽA O MÁRNOTRATNOM SYNOVI

Drahí bratia a sestry,

dnes nám Cirkev pred náš zrak predkladá podobenstvo o márnotrattnom synovi ako výzvu k obráteniu. Nejde iba o pozvanie zmeniť svoj doterajší život, ale v kontexte predpôstneho a pôstneho obdobia sa táto požiadavka javí ako veľmi naliehavá výzva. Pokánie nie je iba vymenovaním hriechov alebo uznaním viny. Pokánie je predovšetkým návratom k Otcovi, od ktorého sme hriechom odcudzení. Tento návrat však musí sprevádzať túžba vrátiť sa, znova získať to, čo som stratil – otcov dom a jeho prítomnosť. Cirkev nás postupne chce viesť po tejto ceste k Pasche nielen v čase pôstu a prípravy na Paschu ako sviatok, ale v oveľa väčšej miere nás sprevádza k osobnej Pasche každého jedného z nás. K Pasche, ktorá je pre človeka prechodom zo smrti do života – prechodom, ktorý je možné uskutočniť jedine skrze Ježiša Krista.

V utierni nedele márnotrattného syna sa spieva 137. žalm (*Na rikach vavilonskich*), ktorý je žalmom písaným vo vyhnanstve. V ňom si Izraeliti počas babylonského zajatia spomínajú na Sion, žialia a plačú za Jeruzalemom, za domovom, za slobodou. Žalm osvetľuje zmysel dnešnej nedele, lebo odlúčenie od Boha, ktoré nastáva v hriechu, v naviazanosti na materiálne veci, na vášne atď., vovádza človeka do smútku, do žiaľu za stavom úplného naplnenia Kristovým duchom. Stavom, ktorý zodpovedá krstnej milosti, ktorú vyjadruje apoštol Pavol: „*Krstom sme teda s ním boli pochovaní v smrť, aby sme tak, ako bol Kristus vzkriesený z mŕtvych Otcovou slávou, aj my žili novým životom [...] Tak zmýšľajte o sebe aj vy: že ste mŕtvi hriechu a žijete Bohu v Kristovi Ježišovi*“ (Rim 6,4.11). Ide teda o život v Kristovi. Neexistuje iná cesta, iba Ježiš Kristus. Ten, ktorý je Baránkom Božím, ktorý sa „*láme a rozdeľuje. Láme sa a nedelí, ustavične sa požíva a prijímajúcich posväcuje*“ (liturgia sv. Jána Zlatoústeho). Práve liturgia vo východnom obrade predstavuje slávnosť, Baránkovu hostinu. Liturgia vyťahuje človeka z všednosti a jej nadprirodzený a nadčasový charakter človeka vovádza do sféry neba. Vždy totiž, keď slávime eucharistiu,

vystupujeme tam, kam vystúpil Kristus, aby sme mohli jesť a piť pri Jeho stole. Slávenie eucharistie je slávením vstupu a zaujatia zasľúbenej zeme, ktorú nám pripravil Boh. Eucharistia je stále tým istým príchodom a prítomnosťou, tou istou radosťou a „planutím srdca“, tým istým rozum prevyšujúcim a zároveň absolútnym poznaním, že vzkriesený Pán sa dáva poznať „v lámaní chleba“. A táto radosť bola taká veľká, že pre prvotnú Cirkev deň, keď sa konala eucharistia, nebol iba **jedným** z dní, ale bol **Pánovým dňom** – dňom mimo času, lebo v eucharistii sa Božie kráľovstvo „už dosahuje“. Na Tajomnej večeri samotný Kristus povedal svojim učeníkom, že im prisľúbil nebeské Kráľovstvo, aby mohli „jesť a piť pri Jeho stole v Jeho kráľovstve“. Prítomnosťou vzkrieseného Krista, ktorý vystúpil na nebo a sedí po pravici Otca, Eucharistia je účasťou na nebeskom Kráľovstve, ktoré je radosťou a pokojom v Svätom Duchu. Prijímanie je „pokrmom nesmrteľnosti“, „nebeským chlebom“ a pristúpenie k Svätému stolu je skutočným vystúpením na nebo. Eucharistia je teda **sviatkom** Cirkvi.

Spomedzi všetkých liturgických pravidiel, ktoré sa vo východnom obrade vzťahujú na Veľký pôst, je jedno zvlášť dôležité a javí sa ako kľúč k objasneniu jeho liturgickej tradície. Je to pravidlo, ktoré nedovoľuje slávenie božskej liturgie v priebehu obyčajných dní Veľkého pôstu. Pravidlo hovorí, že sa božská liturgia nemôže slúžiť v priebehu Veľkého pôstu od pondelka do piatku, s jedinou výnimkou, a to ak sviatok Blahoviščenija (Zvestovania Presvätej Bohorodičky) pripadne na jeden z týchto dní. Predsa len, na stredu a piatky je predpísaná zvláštna večerná bohoslužba, ktorá je spojená s prijímaním a nazýva sa **liturgia vopred posvätených darov**.

Význam tohto pravidla bol natoľko zabudnutý, že v mnohých farnostiach, zvlášť v tých, ktoré boli vystavené na dlhý čas západnému a latinskému vplyvu, sa toto pravidlo nedodržuje a podľa čisto latinského zvyku sa v priebehu celého Veľkého pôstu konajú denne sväté liturgie. Ale aj tam, kde sa toto pravidlo dodržuje, niet často snahy preniknúť za formálne stotožnenie sa s predpismi a pochopiť ich duchovný význam, hlbokú logiku Veľkého pôstu. Je preto dôležité, aby sme podrobnejším spôsobom

vysvetľovali zmysel tohto pravidla, ktoré transcenduje rámec Veľkého pôstu a osvetľuje celú liturgickú tradíciu Východu.

Keďže eucharistia (liturgické slávenie) je sviatkom Cirkvi – nebeskou hostinou, ukazuje sa tu jeden základný liturgický princíp: nezlučiteľnosť slávenia Eucharistie s postením, ktoré má kajúci charakter. Tu na seba naráža slávenie a kajanie sa. K pochopeniu tejto praxe je potrebné nájsť hĺbku a zmysel eucharistického slávenia vo východnom obrade. Vo východnej tradícii, ktorá sa v tomto odlišuje od eucharistickej teológie a praxe západného obradu, si eucharistia vždy zachovala svoj sviatočný a radostný charakter. V prvom rade je to tajomstvo Kristovho príchodu a Jeho prítomnosti medzi svojimi učeníkmi. Je to skutočne príchod a prítomnosť Krista v Eucharistii, ktoré sú pre Cirkev "dôkazom" Jeho vzkriesenia. Je to radosť a planutie srdca, ktoré zažili učeníci na ceste do Emauz, kde sa im Kristus odhalil v lámaní chleba. Miesto, lepšie povedané domov pre Cirkev, je na nebesiach. Cirkev vždy, keď slávi eucharistiu, vystupuje tam, kam vystúpil Kristus, aby nám bolo umožnené „*jesť a piť pri Jeho stole v Jeho kráľovstve...*“. Teraz je ľahšie porozumieť, prečo je eucharistické slávenie nezlučiteľné s postením, pretože postenie je hlavným zobrazením tej Cirkvi, ktorá stále putuje, ktorá je ešte len na svojej ceste do nebeského Kráľovstva. Sám Kristus na výčitku farizejov, prečo sa jeho učeníci nepostia, odpovedá takto: „*Vari sa môžu svadobní hostia postiť, kým je ženích s nimi? Dokiaľ majú medzi sebou ženícha, nemôžu sa postiť*“ (Mk 2,19). Cirkev oslávená už má účasť na večnej svadobnej hostine, kde ženíchom je Baránok – Kristus a nevestou Cirkev. Táto nezmerateľná láska je dokonalým a intímnym spojením, v ktorom Kristus – ženích sa dáva svojej neveste Cirkvi. Dáva sa celý a dáva všetko. „*Tvoje z tvojho tebe prinášame za všetkých a pre všetko*“ (liturgia sv. Jána Zlatoušeho).

Naša východná tradícia kladie v pôstnom období dôraz na vnímanie Cirkvi ako Cirkvi putujúcej. V pozadí máme skúsenosť Izraelitov, ktorí 40 rokov putovali púšťou, kým konečne prišli do zasľúbenej zeme. Tak aj my 40 dní putujeme púšťou, aby sme mohli potom vystúpiť na nebesia. Treba zdôrazniť, že v prípade tzv. aliturgických dní nejde o nejakú *novinku*, ale starobylú prax našej cirkvi. *Inštrukcia pre aplikáciu bohoslužobných*

predpisov CCEO, ktorá je pre nás záväzným dokumentom, sa odvoláva na vyjadrenia Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý hovorí, že nie je možné zaviesť do obradov a disciplíny spomínaných cirkví zmeny, iba ak z dôvodu skutočného organického vývoja.

Ďalej hovorí, že ak sa od nich vinou okolností alebo osôb nenáležite odchýlili, majú sa usilovať o návrat k starootcovským tradíciám. A k tejto tradícii patrí aj dodržiavanie aliturgických dní, ktoré Inštrukcia tematizuje v bode 63, kde doslova hovorí: „Keď si uvedomíme, že radostná a sviatočná dimenzia eucharistie, prežívaná ako udalosť a nie ako zvyk, žila v kresťanskej antike a zachovala sa vo viacerých východných liturgiách, zistíme, že zanechanie takej praxe by prispelo k zníženiu plného zmyslu božskej liturgie, ktorá sa plne slávi slávnostným spôsobom ako vyvrcholením a ako pečaťou celého prípravného putovania, rozdeleného do slávení rôzneho druhu.“

Nasledujúc výzvy spomínaných dokumentov a východných liturgických predpisov, zavádzame v našej archieparchii od tohtoročného pôstu plne aliturgické dni v pondelky, utorky a štvrtky a čiastočne aliturgické dni v stredu a piatky. Aliturgickosť však neznamená, že v chráme nebude nič. To by bolo úplným nepochopením tejto praxe. Aj skrze tieto aliturgické dni, ale predovšetkým účasťou na veľkopôstnych bohoslužbách môžeme znova viac objaviť hlboké bohatstvo a krásu nášho obradu, k čomu nás vyzýva aj všeobecná Cirkev.

Celá katechéza o aliturgických dňoch a veľkom pôste má tri časti. Toto bola jej prvá časť, druhá bude v *Mäsopôstnu nedeľu* a tretia v *Syropôstnu nedeľu*.